

*Jelena Cetinić
Josipa Polančec
Marina Cimerman*

Originalni znanstveni rad

PROFILI CILJNE ORIJENTACIJE U NASTAVI TJELESNE I ZDRAVSTVENE KULTURE: RAZLIKE U FAKTORIMA INTRINZIČNE MOTIVACIJE

1. UVOD

Kada se govori o motivaciji utvrđeno je da egzistiraju dva tipa motivacije, intrinzička (unutarnja) i ekstrinzička (vanjska). Suprotno intrinzičkoj motivaciji, ekstrinzička motivacija pripada širokom području ponašanja, kod kojeg su vanjski ciljevi glavni razlozi aktivnosti. Primjer ekstrinzičke motivacije u nastavi tjelesne i zdravstvene kulture bili bi učenici koji vježbaju jer žele postići neki rezultat, osvojiti nagradu, te dobiti socijalnu podršku ili pohvalu. Intrinzička motivacija je ona motivacija kod koje je potreba nastala iz unutarnjih razloga, zadovoljstvo proizlazi iz same aktivnosti i njezinog značenja, a ne iz vanjskih razloga (Petz, 1992.). Učenik koji je intrinzički motiviran vježba, jer želi naučiti nešto više o sportovima, te zbog uživanja koje proizlazi iz bavljena sportskom aktivnošću. Učenik može biti istodobno motiviran i ekstrinzički i intrinzički, a kakav je omjer tih tipova motivacije ovisi o samom učeniku i o njegovoj percepciji cilja.

Model za procjenu intrinzične motivacije, primijenjen u ovom radu, zasniva se na teoriji kognitivne evaluacije (Decy i Ryan 1985. iz Barić 2002.). Prema ovom modelu intrinzična motiviranost učenika ovisi o osjećaju vlastite kompetentnosti, razini autonomije, važnosti koju učenik pridaje aktivnostima na nastavi, te osjećaju zadovoljstva ili uživanja u tim aktivnostima. O izraženosti navedenih faktora ovisi i interes učenika za nastavu, kao i zalaganje učenika na satu.

Motivacija učenika povezana je s ciljnom orijentacijom koja može biti usmjerenost na zadatak i usmjerenost na rezultat (Duda i sur. 1995.). S obzirom na ciljnu orijentaciju razlikujemo četiri profila 1 - visoka usmjerenost i prema zadatku i rezultatu, 2 - mala usmjerenost i prema zadatku i rezultatu, 3 - dominantna usmjerenost prema rezultatu, a manja usmjerenost prema zadatku i 4 - dominantna usmjerenost prema zadatku, a manja prema rezultatu.

Cilj ovog istraživanja je utvrditi postoje li razlike u dimenzijama intrinzične motivacije kod učenika različitog profila ciljne orijentiranosti.

2. METODE RADA

2.1. Uzorak ispitanika

Upitnikom intrinzičke motivacije izmjereno je ukupno 100 učenika (49 M i 51 Ž) iz osam razreda Srednje škole Blato (četiri razreda gimnazijskog odjeljenja i četiri razreda odjeljenja računalnih tehničara). U skladu s problemom ovog istraživanja uzorak ispitanika je podijeljen u četiri skupine: PROFIL 1 (N = 27), PROFIL 2 (N = 28), PROFIL 3 (N = 21) i PROFIL 4 (N = 24)

2.2. Uzorak varijabli

Za procjenu individualnih razlika u dimenzijama intrinzičke motivacije kod učenika različitog profila ciljne orijentiranosti upotrebljen je Upitnik intrinzične motivacije Intrinsic Motivation Inventory, IMI, Mc Auley i sur. (1989.) preveli i prilagodili Štimac, 2000., Barić, 2002. Upitnik se sastoji od 18 čestica i mjeri 4 faktora intrinzične motiviranosti. Kratak opis faktora:

Faktor percipirane kompetentnosti – mjeri osjećaj osobne sposobnosti za obavljanje nekog motoričkog zadatka. (Npr. *Što dulje ponavljam motoričke zadatke osjećam se sve sposobniji.*)

Interes i uživanje – mjeri zainteresiranost ispitanika za neku aktivnost i razinu osobnog zadovoljstva uslijed njezinog izvođenja. (Npr. *Zadaci koje učimo na satovima tjelesne i zdravstvene kulture su mi vrlo zanimljivi.*)

Napor i važnost – procjenjuje vlastiti osjećaj uloženog napora u obavljanju zadatka i važnost koju učenik pridaje vježbanju na nastavi tjelesne i zdravstvene kulture. (Npr. *Važno mi je dobro uvježbavati motoričke zadatke na svim satovima tjelesne i zdravstvene kulture ili Jako se trudim na satovima tjelesne i zdravstvene kulture.*)

Pritisak i tenzije – mjeri razinu osjećaja nelagode ili pritiska koji učenik osjeća na nastavi tjelesne i zdravstvene kulture. (Npr. *Na većini satova tjelesne i zdravstvene kulture osjećam se napeto.*)

Prilikom ispunjavanja upitnika ispitanici odgovaraju slažu li se s pojedinom tvrdnjom i koliko na skali *Likertovog* tipa od pet stupnjeva (1 - uopće se ne slažem, 2 - uglavnom se ne slažem, 3 - nisam siguran, 4 - uglavnom se slažem, 5 - potpuno se slažem).

2.3. Metode obrade podataka

Ispitanici su podijeljeni na osnovi medijan vrijednosti na subskalama usmjerenost na zadatak i usmjerenost na rezultat, te su formirana četiri profila ciljne orijentacije:

PROFIL 1 - visoka usmjerenost i prema zadatku i prema rezultatu (N = 27), PROFIL 2 - niska usmjerenost i prema zadatku i prema rezultatu (N = 28), PROFIL 3 - niska usmjerenost prema zadatku i visoka prema rezultatu (N = 21) i PROFIL 4 - visoka usmjerenost prema zadatku i niska prema rezultatu (N = 24).

Utvrđene su deskriptivne vrijednosti (aritmetičke sredine ($\bar{x}$), standardne devijacije (SD), minimalni i maksimalni rezultati (*mini.* i *maks.*)) dimenzija intrinzične motivacije za svaki profil posebno. Korištena je diskriminativna analiza u prostoru dimenzija intrinzične motivacije na osnovi koje se može utvrditi postoje li statistički značajne razlike, te koja od navedenih dimenzija najviše doprinosi razlikama među skupinama. Sve analize obavljene su uz pomoć statističkog sustava *Statistica*, ver 7.1, (StatSoft, Inc., Tulsa, OK).

3. REZULTATI I DISKUSIJA

Deskriptivne vrijednosti dimenzija intrinzične motivacije za svaki profil posebno prikazane su u sljedećim tablicama (Tablica 1, Tablica 2, Tablica 3 i Tablica 4).

Tablica 1. Deskriptivna statistika dimenzija intrinzične motivacije - PROFIL 1 (visoka usmjerenost na zadatak i rezultat)

SUBSKALA	N	$\bar{x}$	<i>mini.</i>	<i>maks.</i>	SD
interes/uživanje	27	4,10	2	5	0,83
kompetencija	27	3,94	1,8	5	0,88
napor/važnost	27	3,82	2,5	5	0,72
pritisak/tenzija	27	2,21	1,75	2,75	0,38

Tablica 2. Deskriptivna statistika dimenzija intrinzične motivacije - PROFIL 2 (niska usmjerenost na zadatak i na rezultat)

SUBSKALA	N	$\bar{x}$	<i>mini.</i>	<i>maks.</i>	SD
interes/uživanje	28	3,66	2	4,8	0,82
kompetencija	28	3,39	1,8	5	0,86
napor/važnost	28	3,15	1	4,5	0,82
pritisak/tenzija	28	2,06	1,5	3,5	0,45

Tablica 3. Deskriptivna statistika dimenzija intrinzične motivacije - PROFIL 3 (niska usmjerenost na zadatak, visoka na rezultat)

SUBSKALA	N	x	mini.	maks.	SD
interes/uživanje	21	3,63	1,4	4,4	0,71
kompetencija	21	3,81	2	4,8	0,74
napor/važnost	21	3,01	1,5	4,25	0,76
pritisak/tenzija	21	2,33	1,75	3,75	0,47

Tablica 4. Deskriptivna statistika dimenzija intrinzične motivacije - PROFIL 4 (visoka usmjerenost na zadatak, niska na rezultat)

SUBSKALA	N	x	mini.	maks.	SD
interes/uživanje	24	4,26	1,6	5	0,78
kompetencija	24	3,98	2,4	5	0,66
napor/važnost	24	3,79	2,5	5	0,66
pritisak/tenzija	24	2,14	1,25	3,25	0,53

Legenda: N = br. Ispitanika, x = aritmetička sredina, mini. = minimum, maks. = maksimum, SD = standardna devijacija

Uvidom u vrijednosti aritmetičke sredine profila vidljivo je da su učenici koji pripadaju PROFILU 4 najviše zainteresirani za nastavu tjelesne i zdravstvene kulture, odnosno najviše uživaju ($x = 4,26$), te se osjećaju najviše kompetentnima ($x = 3,98$). Učenici PROFILA 3 najmanje uživaju ($x = 3,63$), a osjećaju najveći pritisak pri vježbanju ($x = 2,33$) što se može objasniti time da je njima bitno pod svaku cijenu postići rezultat, a to im stvara pritisak dok vježbaju jer je stalno prisutna «trka» za rezultatom. Učenici PROFILA 4 imaju višu razinu intrinzične motivacije u odnosu na učenike PROFILA 3. Učenici PROFILA 3 osjećaju najveći pritisak, a najmanje uživaju u aktivnosti, ali ne ulažu puno napora vjerojatno jer smatraju da je količina uloženog napora obrnuto proporcionalna s razinom sposobnosti. Najmanji pritisak dok vježbaju osjećaju učenici koji pripadaju PROFILU 2 ($x = 2,06$) to objašnjavamo činjenicom da su oni manje motivirani od ostalih na obje skale. Cilj je bliži i lakše ostvariv pa je i pritisak manji. Učenici PROFILA 2 su najmanje intrinzički motivirani i ne osjećaju veliki pritisak dok vježbaju. Najveći napor pri vježbanju ulažu učenici koji pripadaju PROFILU 1 ($x = 3,82$) što je i za očekivati jer imaju najzahtjevnije postavljene ciljeve gdje im je bitan i rezultat i napredovanje u razvoju vještine.

Tablica 5. Rezultati diskriminacijske analize učenika različitih profila ciljne orijentacije u prostoru dimenzija intrinzične motivacije

Funkcije	Eigenvalue	Kanonička korelacija	Wilkinsonova lambda	χ^2	p
1	0,259	0,453	0,679	36,839	0,000*
2	0,159	0,370	0,854	14,993	0,020
3	0,009	0,099	0,990	0,939	0,625

p<0,01

Rezultati diskriminacijske analize pokazali su da postoji statistički značajna razlika u intrinzičkoj motivaciji između učenika različitih profila. Rezultati pokazuju da postoji jedna statistički značajna diskriminacijska funkcija koja razlikuje učenike različitih profila (funkcija 1 p<0,01).

Dobivena vrijednost kanoničke korelacije ($R = 0,453$) nije naročito velika i ukazuje na to da razlike, iako postoje, nisu prevelike pa bi se moglo javiti prepoкрivanje skupina.

Tablica 6. Korelacija faktora intrinzične motivacije s diskriminativnom varijablom

SUBSKALA	interes/uživanje	kompetencija	napor/važnost	pritisak/tenzija
1 (DF)	0.668	0.464	0.972	-0,137

Iz Tablice 6 vidi se da je korelacija dimenzije napor/važnost najveća s diskriminacijskom varijablom (iznosi 0,972). Dimenzija interes/uživanje umjereno korelira s diskriminacijskom varijablom, no manje nego dimenzija napora. Dimenzija kompetencije ima još nižu korelaciju s diskriminacijskom varijablom, a dimenzija pritisak/tenzija nisku i negativnu. Može se zaključiti da diskriminaciji profila ciljne orijentiranosti najviše doprinosi dimenzija napor/važnost, potom interes/uživanje, a ostale varijable doprinose manje. S obzirom na predznak koeficijenta može se zaključiti da ova funkcija predstavlja funkciju intrinzičke motivacije o kojoj se zaključuje na osnovi visokog napora/važnosti, interesa/uživanja i procijenjene kompetencije, a niskog pritiska/tenzije.

Tablica 7. *Prosjeci skupina na diskriminativnoj varijabli*

PROFILI	1
1 (visoka usmjerenost na zadatak i rezultat)	0,482
2 (niska usmjerenost na zadatak i na rezultat)	-0,456
3 (niska usmjerenost na zadatak, visoka na rezultat)	-0,573
4 (visoka usmjerenost na zadatak, niska na rezultat)	0.491

Prosjeci skupina na diskriminativnoj varijabli nam pokazuju položaj skupina na diskriminativnoj funkciji. Vidljivo je da su učenici profila 1 i profila 4 (visoka orijentiranost prema zadatku) značajno intrinzično motivirani, više pridaju važnosti nastavi tjelesne i zdravstvene kulture, ulažu više napora, te pokazuju veći interes i više uživaju za vrijeme vježbanja što je vjerojatno posljedica njihove visoke orijentiranosti prema zadatku. Učenici profila 2 i 3 (niska usmjerenost prema zadatku) su nisko intrinzično motivirani, ulažu malo napora i nisu jako ambiciozni što je vjerojatno posljedica njihove niske usmjerenosti prema zadatku.

4. ZAKLJUČAK

Učenici Srednje škole Blato podvrgnuti su testiranju Uпитnikom intrinzične motivacije Intrinsic Motivation Inventory, IMI, Mc Auley i sur. (1989.) preveli i prilagodili Štimac, 2000., Barić, 2002.

Cilj ovog rada bio je ispitati postoje li razlike u dimenzijama intrinzične motivacije kod učenika različitog profila ciljne orijentacije.

Istraživanjem je utvrđeno da postoje statistički značajne razlike u intrinzičkoj motivaciji kod učenika različitih profila ciljne orijentiranosti. Učenici visoke usmjerenosti na zadatak (profili 1 i 4) razlikuju se od učenika nisko usmjerenih na zadatak (profili 2 i 3) po većem uloženom naporu i većem pridavanju važnosti nastavi tjelesne i zdravstvene kulture, te većem interesu za vježbanje i većem uživanju na satovima. Na osnovi toga može se zaključiti da usmjerenost na zadatak pozitivno korelira s intrinzičnom motivacijom učenika, što rezultira potpunom angažiranosti učenika na satovima.

5. LITERATURA

1. Barić, R., Cecić-Erpić, S. I. Babić, V. (2002). Intrinsic Motivation and Goal Orientation in Track- and-field Children, *Kinesiology*, 34 (1), 50-60.
2. Duda, J. L., Chi, L., Newton, M. L., Walling, M. D., & Catley, D. (1995). Task and Ego Orientation and Intrinsic Motivation in Sport. *International Journal of Sport Psychology*, 26, 40-63.
3. Petz, B. (1992.) Psihologijski rječnik. Zagreb: Prosvjeta.